

**RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA SUN'IY
INTELLEKT INTEGRATSIYASI: O'ZBEKISTON MISOLIDA****Abdullayeva Gulzoda Jovliyevna**missgulzoda18@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezis rivojlanayotgan mamlakatlar, xususan O'zbekiston iqtisodiyotida sun'iy intellekt texnologiyalarini integratsiya qilish jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tezisdagi sun'iy intellektning mehnat bozoriga ta'siri ikki tomonlama jarayon - ish o'rinlarining transformatsiyasi va yangi kasblar yaratilishi nuqtai nazaridan ko'rib chiqilgan, shuningdek ushbu jarayonda yuzaga keladigan ijtimoiy-iqtisodiy tavakkalchiliklar va ularni kamaytirish yo'llari aniqlangan. Tezis O'zbekiston iqtisodiyotini raqamlashtirish va sun'iy intellekt asosida barqaror o'sishga erishish borasidagi ilmiy-amaliy izlanishlarga hissa qo'shishi bilan ahamiyatlidir.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, raqamli iqtisodiyot, rivojlanayotgan mamlakatlar, iqtisodiy o'sish, texnologik integratsiya, mehnat bozori, O'zbekiston.

Kirish. Zamonaviy jahon iqtisodiyoti to'rtinchi sanoat inqilobi sharoitida chuqur transformatsion o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ushbu jarayonning markazida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari turibdi — ular ishlab chiqarish jarayonlarini, mehnat bozori tuzilmasini va davlat boshqaruvi mexanizmlarini tubdan o'zgartirmoqda. Xalqaro Valyuta Fondi tadqiqotchilarining bahosiga ko'ra, kelgusi o'n yillikda SI texnologiyalari jahon yalpi ichki mahsulotiga sezilarli hissa qo'shishi kutilmoqda, biroq bu hissaning taqsimlanishi mamlakatlar o'rtasida notekis kechishi ehtimoldan holi emas.

Asosiy qism. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida sun'iy intellekt sohasini rivojlantirishga qaratilgan institutsional asos izchil shakllantirilmoqda. 2024-yil oktabr oyida qabul qilingan "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi" mamlakatni Hukumatning SI tayyorligi indeksi bo'yicha dunyoning yetakchi 50 ta davlati qatoriga kiritishni, SI sohasidagi ilmiy laboratoriyalar sonini oshirishni hamda davlat xizmatlari portalida SI asosidagi xizmatlar ulushini kengaytirishni ko'zda tutadi. Bundan tashqari, sog'liqni saqlash, ta'lim, qishloq xo'jaligi, moliya-bank tizimi, energetika, soliq va bojxona sohalarida SI texnologiyalarini joriy etish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlanayotgan mamlakatlarda SI integratsiyasining muvaffaqiyati uchta asosiy omilga bog'liq: birinchidan, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanganligi; ikkinchidan, malakali kadrlar tayyorlash tizimining texnologik o'zgarishlarga moslashuvchanligi; uchinchidan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi samarali hamkorlik mexanizmlarining mavjudligi. Xitoy, Hindiston va Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlarining tajribasi shuni tasdiqlaydiki, davlatning aniq strategik yo'naltiruvchi roli va xususiy investitsiyalarni rag'batlantiruvchi muhit yaratilgan taqdirdagina SI texnologiyalari

real iqtisodiy samara bera oladi.

Sun'iy intellektning mehnat bozoriga ta'siri masalasi alohida e'tiborga loyiq. Bir tomondan, avtomatlashtirish natijasida ayrim rutin xarakterdagi kasblar (masalan, ma'lumotlarni qayta ishlash, standart hisob-kitob operatsiyalari) o'z ahamiyatini yo'qotishi mumkin. Ikkinchi tomondan, SI texnologiyalari bilan bog'liq yangi kasblar — ma'lumotlar tahlilchisi, SI tizimlarini sozlovchi mutaxassislar, raqamli xavfsizlik bo'yicha ekspertlar — talabi ortib bormoqda. Ushbu ikki tomonlama jarayonni muvozanatlashtirish uchun ta'lim tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish va qayta tayyorlash dasturlarini kengaytirish zarur bo'ladi.

Xulosa. Yuqorida ko'rib chiqilgan masalalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalari rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O'zbekiston iqtisodiyoti uchun barqaror va inklyuziv o'sishning muhim omiliga aylanish salohiyatiga ega. Biroq bu salohiyatni to'liq ro'yobga chiqarish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish tavsiya etiladi: raqamli infratuzilmani, xususan mintaqalarda internet tarmog'i sifatini yaxshilash, ta'lim tizimida SI va raqamli ko'nikmalarga oid dasturlarni kengaytirish, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari orqali SI startaplarini rag'batlantirish, mehnat bozorida avtomatlashtirish natijasida ish o'rnini yo'qotgan xodimlarni qayta tayyorlash dasturlarini joriy etish, ma'lumotlar xavfsizligi va SI etikasi bo'yicha huquqiy bazani takomillashtirish. Mazkur tezisda ko'tarilgan masalalar keyingi tadqiqotlar uchun, xususan har bir tarmoq bo'yicha chuqur miqdoriy tahlil o'tkazish borasida, dastlabki asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son Qarori. "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi to'g'risida".
2. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.
3. Kim, J., & Anand, R. (2019). Artificial Intelligence and Economic Development: Opportunities and Challenges. International Monetary Fund.